

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології
факультету №6**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**навчальної дисципліни «Досудове слідство та судовий розгляд
кримінальних проваджень»**

**вибіркових компонент
освітньої програми першого рівня вищої освіти**

**08 Право
081 Право**

ВКВС 0.6

за темою: Провадження з перегляду судових рішень.

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол № 7 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол № 7 від 21.08.2023 р.).

Розробники:

1. Кочура О.О. – доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, к.ю.н., доцент.

Рецензенти:

1. Шаренко С.Л. – голова Київського районного суду м. Харкова, доктор юридичних наук, доцент;
2. Романюк В.В. – завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент.

Лекція 7. Провадження з перегляду судових рішень.

План лекції:

1. Суть, завдання та основні риси апеляційного провадження. Суб'єкти, процесуальний порядок і строки розгляду в суді кримінальних справ у апеляційному провадженні. Порядок постановлення ухвали, вироку, постанови апеляційного суду. Результати розгляду справ в апеляційному провадженні.
2. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Право на касаційне оскарження, процесуальний порядок і строки касаційного оскарження. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Вимоги до касаційної скарги. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.
3. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та вимоги до неї. Порядок та строки подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Рекомендована література:

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Кримінальний процес: підручник / О.В. Капліна, О.Г. Шило, В.М. Трофименко та ін.; за заг. ред. О.В. Капліної, О.Г. Шило; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 584 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/430/3_Kriminalnij%20process_Pidruchnik_vnutri.pdf.
4. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показник правових позицій Верховного Суду - Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О.М. Ткачук. Харків: Право, 2019. 250 с.

Додаткова література

1. Беднарська В.М. Судове провадження в кримінальному процесі: навч. посіб. / В.М. Беднарська; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ Е.О. Дідоренка. - Северодонецьк: ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2019. - 168 с.
2. Лобойко Л.М. Кримінальний процес: Підручник. К.: Істина, 2014. 432с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/358176.pdf>
3. Кримінальний процес України: загальна частина: підручник О. О. Волобуєва, Л. М. Лобойко, Т. О. Лоскутов та ін. К: ВД «Дакор» 2015. 172с.
4. Практикум з кримінального процесу України: навч. посіб. / О.В. Бишевець, В.О. Гринюк, Л.Г. Дунаєвська та ін.; за ред. М.А. Погорецького, Н.П. Сизої; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Правова єдність: Алерта, 2018. - 230 с.
5. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://www.gp.gov.ua> – офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора.
2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <https://mvs.gov.ua/uk> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
5. <https://www.rada.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
6. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
7. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
7. <http://sc.gov.ua/> - офіційний веб-сайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільний і кримінальних справ.
8. <http://www.sbu.gov.ua> - офіційний веб-сайт СБУ.
9. <http://www.gp.gov.ua> - офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
10. <http://www.minjust.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
11. <http://www.reyestr.court.gov.ua> - єдиний реєстр судових рішень в Україні.
12. <http://www.police.ua> - Форум працівників МВС України.
13. <http://vkka.gov.ua> - офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури.

1. Суть, завдання та основні риси апеляційного провадження. Суб'єкти, процесуальний порядок і строки розгляду в суді кримінальних справ у апеляційному провадженні. Порядок постановлення ухвали, вироку, постанови апеляційного суду. Результати розгляду справ в апеляційному провадженні.

Одним із загальновизнаних світових і європейських правових стандартів є можливість будь-якої особи, засудженої за вчинення кримінального правопорушення звернутися зі скаргою до суду вищої інстанції з вимогою переглянути судові рішення. Цей стандарт закріплено і у національному законодавстві. У частині 4 ст. 125 Конституції України передбачено, що відповідно до закону в Україні діють місцеві та апеляційні суди, а забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду віднесено до основних засад кримінального судочинства (ч. 3 п. 8 ст. 129 Конституції України).

Забезпечуючи виконання завдань кримінального судочинства, суди вищого рівня перевіряють законність і обґрунтованість винесених судом першої інстанції вироків та ухвал. За чинним КПК України передбачено наступні види перегляду судових рішень:

- апеляційне провадження;
- касаційне провадження;
- провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Усі види перегляду судових є складовою частиною кримінального процесу, при цьому кожен з них являє собою самостійну стадію.

Процесуальні норми, що регулюють провадження в суді апеляційної інстанції зосереджені у главі 31 КПК України (ст.ст.392-423).

Поняття «апеляція» походить від латинського терміну «appellatio» – звернення і означає форму перегляду судового рішення вищою судовою інстанцією.

Апеляційне провадження – це стадія кримінального процесу, в якій суд вищого рівня розглядає за апеляціями судові рішення судів першої інстанції, які не набрали законної сили.

Учасники процесу можуть скористатися своїм правом подачі апеляції, а можуть і не скористатися ним. Це, так зване **диспозитивне право, не стосується прокурора**, який у силу принципу публічності зобов'язаний реагувати на кожний не обґрунтований і не законний, на його думку, вирок.

Уперше ця стадія кримінального процесу була уведена до КПК України 1960 року, із змінами та доповненнями у 2001 році. Новизна цієї стадії для українського процесу в тому, що апеляційний суд може винести новий вирок чи ухвалу, скасувавши повністю або частково судові рішення суду першої інстанції.

Стаття 392 КПК України передбачає, що в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:

1. обвинувальні і виправдувальні вироки, крім випадків, передбачених ст. 394 КПК України (вироки, постановлені в порядку спрощеного розгляду кримінальних проваджень);
2. ухвали про застосування чи незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру;
3. інші ухвали у випадках, передбачених КПК України.

До інших ухвал, на які може бути подано апеляційну скаргу, належать ухвали:

- про закриття кримінального провадження (ст. 284 КПК України);
- про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності (ст. 288 КПК України);
- про роз'яснення судового рішення або відмову в його роз'ясненні (ст. 380 КПК України);
- про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні такого вироку (ст. 476 КПК України);
- про продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру або відмову в цьому (ч. 1 ст. 516 КПК України);

- про вирішення питань, пов'язаних із виконанням вироку (ст. 539 КПК України);
- стосовно виконання вироку суду іноземної держави (ст. 603 КПК України);
- за результатами розгляду судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (ст. 610 КПК України).

У апеляційному порядку також можуть бути оскаржені **ухвали слідчого судді** у випадках, передбачених чинним КПК України. Зокрема:

- про відмову у наданні дозволу на затримання (ст. 309 КПК України);
- про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову у його застосуванні (ст. 309 КПК України);
- про продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні (ст. 309 КПК України);
- про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову у його застосуванні (ст. 309 КПК України);
- про продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні (ст. 309 КПК України);
- про продовження строку тримання особи в приймальнику-розподільнику для дітей або відмову в його продовженні (ст. 309 КПК України);
- про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову в такому направленні (ст. 309 КПК України);
- про арешт майна або відмову в ньому (ст. 309 КПК України);
- про тимчасовий доступ до речей і документів (ст. 309 КПК України);
- про відсторонення від посади або відмову в ньому (ст. 309 КПК України);
- про відмову в задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, повернення скарги на рішення, дії чи

бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній (ст.ст. 304, 309 КПК України);

– про застосування тимчасового арешту (ст. 583 КПК України);

– про застосування екстракційного арешту (ст. 584 КПК України);

– за результатами розгляду скарги на рішення про видачу особи (ст. 591 КПК України).

Значення цієї стадії в тому, що вона призначена для забезпечення охорони прав і законних інтересів учасників процесу, а також і в тому, що в ній здійснюється процесуальне керівництво за діяльністю судів нижчого рівня і виправляються помилки, які були допущені судом першої інстанції.

Апеляційну скаргу мають право подати:

1) обвинувачений, стосовно якого ухвалено обвинувальний вирок, його законний представник чи захисник – в частині, що стосується інтересів обвинуваченого;

2) обвинувачений, стосовно якого ухвалено виправдувальний вирок, його законний представник чи захисник – в частині мотивів і підстав виправдання;

3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник;

4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусового заходу виховного характеру, – в частині, що стосується інтересів неповнолітнього;

5) законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру;

6) прокурор;

7) потерпілий або його законний представник чи представник – у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;

8) цивільний позивач, його представник або законний представник – у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

9) цивільний відповідач або його представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

9⁻¹) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, – у частині, що стосується інтересів юридичної особи;

9⁻²) фізична або юридична особа – у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про долю речових доказів, документів, які були надані суду; третя особа - у частині, що стосується її інтересів під час вирішення питання про спеціальну конфіскацію;

9⁻³) викривач – у частині, що стосується його інтересів під час вирішення питання виплати йому винагороди як викривачу;

10) інші особи у випадках, передбачених КПК України.

Відповідно до ст. 394 КПК України вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами **спрощеного** провадження **не може бути оскаржений** в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, не дослідження доказів у судовому засіданні або з метою оспорити встановлені досудовим розслідуванням обставини.

Судове рішення суду першої інстанції не може бути оскаржене в апеляційному порядку з підстав заперечення обставин, які **ніким не оспорювалися** під час судового розгляду і дослідження яких було визнано судом недоцільним.

Вирок суду першої інстанції **на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним**, обвинуваченим може бути оскаржений в апеляційному порядку:

1) **обвинуваченим**, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, в тому числі не роз'яснення йому наслідків укладення угоди;

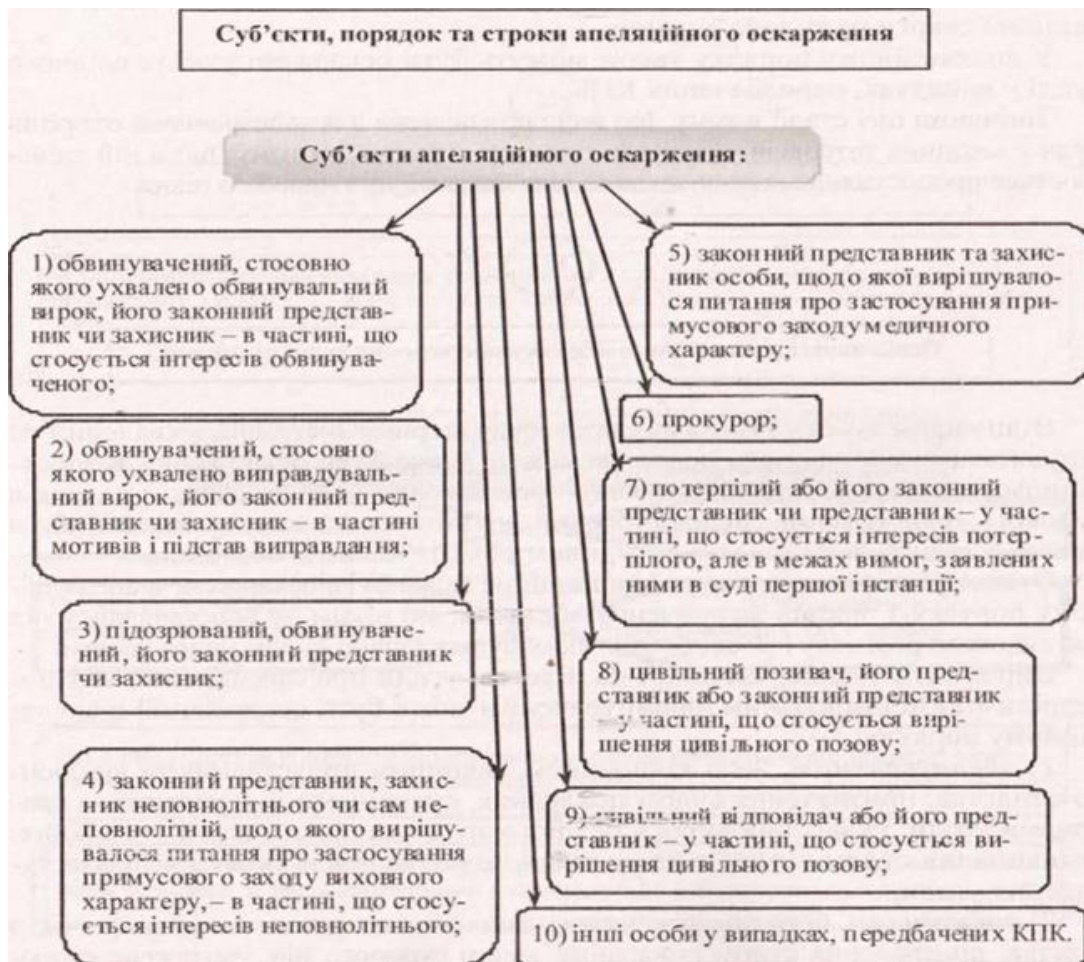
2) **потерпілим**, його представником, законним представником, виключно з підстав: призначення судом покарання, менш суворого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; не роз'яснення йому наслідків укладення угоди; невиконання судом вимог;

3) **прокурором** виключно з підстав затвердження судом угоди у кримінальному провадженні, в якому угода не може бути укладена.

Вирок суду першої інстанції **на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості** може бути оскаржений:

1) **обвинуваченим**, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, в тому числі не роз'яснення йому наслідків укладення угоди;

2) **прокурором** виключно з підстав: призначення судом покарання, менш суворого ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому угода не може бути укладена.

Апеляційна скарга подається:

1. на судові рішення, ухвалені судом першої інстанції, – через суд, який ухвалив судові рішення;
2. на ухвали слідчого судді – безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Строки апеляційного оскарження:

1. на вирок або ухвалу про застосування чи незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру – протягом **тридцяти днів з моменту їх проголошення**;
2. на інші ухвали суду першої інстанції – протягом **семи днів з дня її оголошення**;
3. на ухвалу слідчого судді – **протягом п'яти днів з дня її оголошення**.

Для особи, яка **перебуває під вартою**, строк подачі апеляційної скарги **обчислюється з моменту вручення їй копії судового рішення**. Якщо ухвалу суду або слідчого судді було постановлено без виклику особи, яка її

оскаржує, а також якщо вирок було ухвалень без виклику особи, яка його оскаржує, то строк апеляційного оскарження для такої особи обчислюється з дня отримання нею копії судового рішення. Протягом строку апеляційного оскарження матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути витребувані із суду. В цей строк суд зобов'язаний надати учасникам судового провадження за їх клопотанням можливість ознайомитися з матеріалами кримінального провадження.

Вимоги до апеляційної скарги.

Зміст апеляційної скарги:

1. найменування суду апеляційної інстанції;
2. прізвище, ім'я, по батькові (найменування), місце проживання чи перебування особи, яка мод аг апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
3. судові рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;
4. вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу та їх обґрунтування із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;
5. клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про дослідження доказів;
6. перелік матеріалів, які додаються.

Якщо особа не бажає брати участь у апеляційному розгляді, вона зазначає це у апеляційній скарзі. Якщо в апеляційній скарзі зазначаються обставини, які не були досліджені у суді першої інстанції, або докази, які не подавалися суду першої інстанції, то у ній зазначаються причини цього.

Апеляційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо апеляційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог КПК. До апеляційної скарги та доданих до неї письмових матеріалів надаються копії в кількості, необхідній для їх

надіслання сторонам і іншим учасникам судового провадження, інтересів яких стосується апеляційна скарга. Цей обов'язок не поширюється на обвинуваченого, який знаходиться під домашнім арештом або тримається під вартою.

Розгляд справ за апеляцією

Відповідно до ст. 397 КПК суд першої інстанції через **три** дні після закінчення строку апеляційного оскарження судового рішення надсилає отримані апеляційні скарги разом із матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції.

Апеляційні скарги, що надійшли після направлення матеріалів кримінального провадження до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня після їх надходження направляються до суду апеляційної інстанції. Апеляційна скарга, що надійшла до суду апеляційної інстанції, не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу. Отримавши апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції, суддя-доповідач протягом трьох днів перевіряє її відповідність вимогам і за відсутності перешкод постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

Суддя-доповідач, встановивши, що апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції подано без додержання необхідних вимог, постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, у якій зазначаються недоліки скарги і встановлюється достатній строк для їх усунення, який не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала апеляційну скаргу. Копія ухвали про залишення апеляційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу.

Якщо особа усунула недоліки апеляційної скарги у строк, встановлений суддею-доповідачем, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду апеляційної інстанції. Протягом трьох днів після усунення недоліків

апеляційної скарги і за відсутності перешкод суддя-доповідач постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

Апеляційна скарга повертається, якщо:

- > особа не усунула недоліки апеляційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;
- > апеляційну скаргу подала особа, яка не має права подавати апеляційну скаргу;
- > апеляційна скарга не підлягає розгляду у цьому суді апеляційної інстанції;
- > апеляційна скарга подана після закінчення строку апеляційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд апеляційної інстанції за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

Суддя-доповідач відмовляє у відкритті провадження лише, якщо апеляційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку або судове рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим.

Копія ухвали про повернення апеляційної скарги, відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу, разом із апеляційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами. Ухвала про повернення апеляційної скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в касаційному порядку. Залишення апеляційної скарги без руху або її повернення не позбавляють права повторного звернення до суду апеляційної інстанції у межах строку на апеляційне оскарження.

Наслідки подання апеляційної скарги. Подання апеляційної скарги на вирок або ухвалу суду зупиняє набрання ними законної сили та їх виконання, за деяким винятком. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили, але не зупиняє її виконання, крім випадків, встановлених КПК України.

Суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття апеляційного провадження за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції:

1) надсилає копії ухвали про відкриття апеляційного провадження учасникам судового провадження разом із копіями апеляційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на апеляційну скаргу;

2) пропонує учасникам судового провадження подати нові докази, на які вони посилаються, або витребує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу;

3) вирішує інші клопотання, в тому числі щодо обрання, зміни або скасування запобіжного заходу;

4) вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду.

Усі судові рішення судді-доповідача під час підготовки до апеляційного розгляду викладаються у формі ухвали. Копії ухвал надсилаються учасникам судового провадження.

Після закінчення підготовки до апеляційного розгляду суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення апеляційного розгляду.

Обвинувачений підлягає обов'язковому виклику в судове засідання для участі в апеляційному розгляді, якщо в апеляційній скарзі ставиться питання про погіршення його становища або якщо суд визнає обов'язковою його участь, а обвинувачений, що утримується під вартою, - також у випадках, коли про це надійшло його клопотання.

Заперечення на апеляційну скаргу.

Учасники провадження мають право подати до суду апеляційної інстанції заперечення на апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції в письмовій формі протягом встановленого судом апеляційної інстанції строку.

Зміст заперечення:

1. найменування суду апеляційної інстанції;
2. прізвище, ім'я, по батькові (найменування), місце проживання чи перебування особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти;
3. судові рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив;
4. номер кримінального провадження в суді апеляційної інстанції, якщо він повідомлений судом апеляційної інстанції;
5. обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;
6. у разі необхідності - клопотання особи, яка подає заперечення на апеляційну скаргу;
7. перелік матеріалів які додаються.

У запереченні на апеляційну скаргу зазначається, чи бажає особа взяти участь в апеляційному розгляді. Заперечення на апеляційну скаргу підписується особою, яка його подає. Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї до закінчення апеляційного розгляду. Захисник підозрюваного, обвинуваченого, представник потерпілого можуть відмовитися від апеляційної скарги тільки за згодою підозрюваного, обвинуваченого чи потерпілого.

Якщо вирок або ухвала суду першої інстанції не були оскаржені іншими особами або в разі відсутності заперечень інших осіб, які подали апеляційну скаргу, проти закриття провадження у зв'язку з відмовою від апеляційної скарги, суд апеляційної інстанції своєю ухвалою **закриває апеляційне провадження**.

До початку апеляційного розгляду особа, яка подала апеляційну скаргу, має право змінити та доповнити її. У такому разі суд апеляційної інстанції за клопотанням осіб, які беруть участь в апеляційному розгляді, надає їм час, необхідний для вивчення зміненої апеляційної скарги і подання заперечень на неї.

Внесення до апеляційної скарги змін, які тягнуть за собою **погіршення** стану обвинуваченого, за межами строків на апеляційне оскарження **не**

допускається. Суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги.

Суд апеляційної інстанції *вправі вийти за межі апеляційних вимог*, якщо цим не погіршується стан обвинуваченого, особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусового заходу медичного або виховного характеру. Якщо розгляд апеляційної скарги дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, в інтересах яких апеляційні скарги не надійшли, суд апеляційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

За клопотанням учасників судового провадження суд апеляційної інстанції зобов'язаний повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, за умови, що вони досліджені судом першої інстанції не повністю або з порушеннями, та може дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, виключно якщо про дослідження таких доказів учасники судового провадження заявляли клопотання під час розгляду в суді першої інстанції або якщо вони стали відомі після ухвалення судового рішення, що оскаржується. Суд апеляційної інстанції не має права розглядати обвинувачення, що не було висунуте в суді першої інстанції. Апеляційний розгляд здійснюється згідно з правилами судового розгляду в суді першої інстанції з урахуванням деяких особливостей.

Суддя-доповідач доповідає зміст оскарженого судового рішення, доводи учасників судового провадження, викладені в апеляційних скаргах та запереченнях, і з'ясовує, чи підтримують свої апеляційні скарги особи, які їх подали.

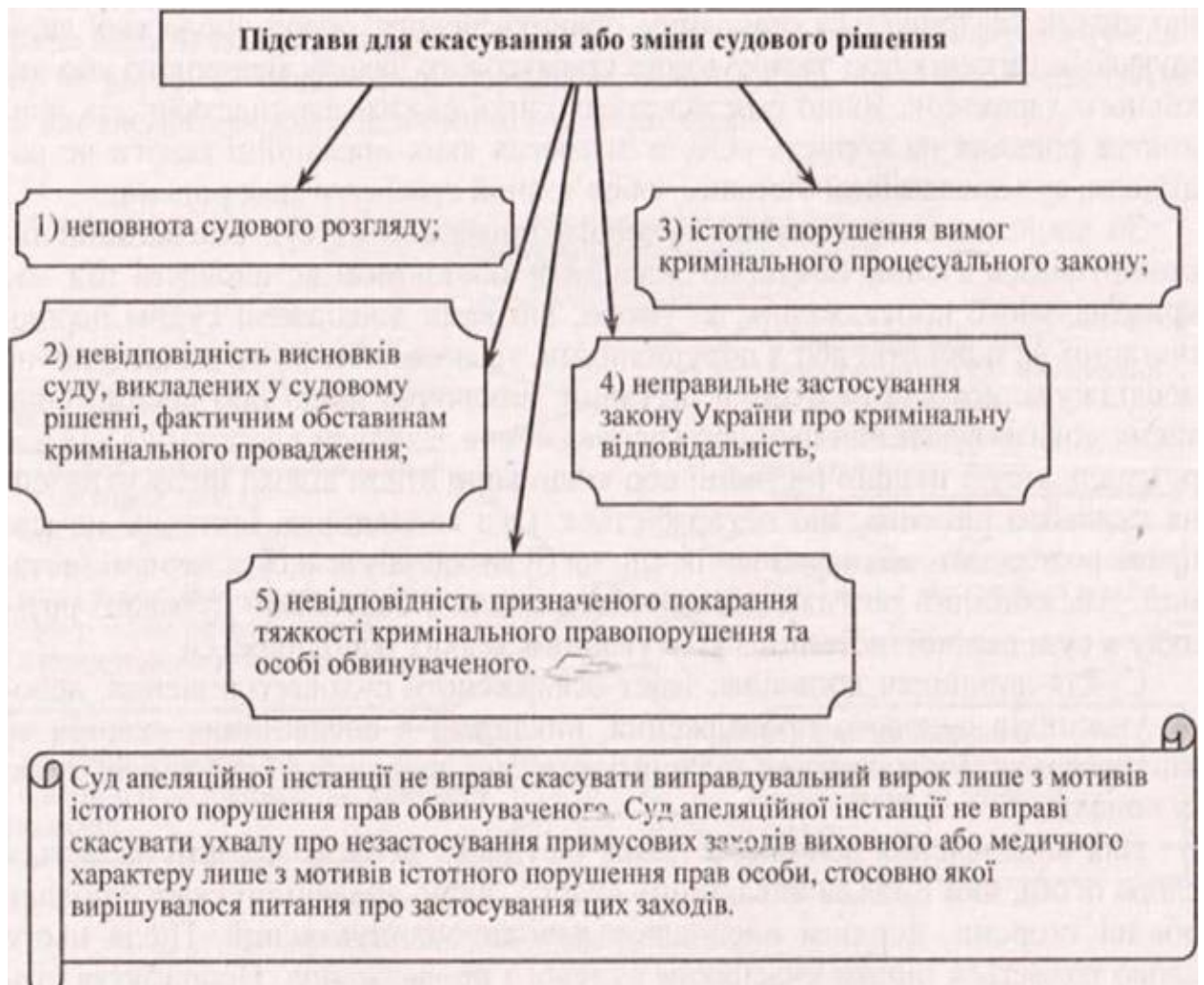
Для висловлення доводів, а також у судових дебатах першій надається слово особі, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, першим висловлює доводи обвинувачений. Після цього слово надається іншим учасникам судового провадження. Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце апеляційного розгляду та не повідомили про поважні

причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не **прибули учасники** кримінального провадження, участь яких рішенням суду апеляційної інстанції є обов'язковою, апеляційний розгляд **відкладається**.

Перед виходом суду до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення щодо законності та обґрунтованості вироку суду першої інстанції обвинуваченому, який брав участь в апеляційному розгляді, надається останнє слово.

Суд апеляційної інстанції має право ухвалити судові рішення за результатами письмового провадження, якщо всі учасники судового провадження заявили клопотання про здійснення провадження за їхньої відсутності. Якщо під час письмового провадження суд апеляційної інстанції дійде висновку про те, що необхідно провести апеляційний розгляд, він призначає такий розгляд.

Якщо проводилося письмове апеляційне провадження, то копія судового рішення апеляційної інстанції надсилається учасникам судового провадження протягом трьох днів з моменту його підписання.

Неповнота судового розгляду.

Неповним визнається судовий розгляд, під час якого залишилися недослідженими обставини, з'ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення, зокрема, у разі якщо:

- судом були відхилені клопотання учасників судового провадження про допит певних осіб, дослідження доказів або вчинення інших процесуальних дій для підтвердження чи спростування обставин, з'ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення;

- необхідність дослідження тієї чи іншої підстави впливає з нових даних, встановлених при розгляді справи в суді апеляційної інстанції.

Невідповідність висновків суду першої інстанції фактичним

обставинам кримінального провадження.

Судове рішення вважається таким, що не відповідає фактичним обставинам кримінального провадження, якщо:

- висновки суду не підтверджуються доказами, дослідженими під час судового розгляду;
- суд не взяв до уваги докази, які могли істотно вплинути на його висновки;
- за наявності суперечливих доказів, які мають істотне значення для висновків суду, у судовому рішенні не зазначено, чому суд взяв до уваги одні докази і відкинув інші;
- висновки суду, викладені у судовому рішенні, містять істотні суперечності.

Вирок, ухвала із зазначених підстав підлягають скасуванню чи зміні лише тоді, коли невідповідність висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження вплинула чи могла вплинути на вирішення питання про винуватість або невинуватість обвинуваченого, на правильність застосування закону України про кримінальну відповідальність, на визначення міри покарання або застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру.

Істотні порушення вимог кримінального процесуального законодавства України.

Істотними порушеннями вимог кримінального процесуального законодавства України є такі порушення, які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне, обґрунтоване та справедливе судове рішення.

Судове рішення у будь-якому разі **підлягає скасуванню**, якщо:

- за наявності підстав для закриття судом провадження в кримінальній справі його не було закрито;
- судове рішення ухвалено незаконним складом суду;
- судове провадження здійснене у відсутності обвинуваченого або

прокурора, крім деяких випадків;

- судове провадження здійснене у відсутності захисника, коли його участь є обов'язковою;
- судове провадження здійснене у відсутності потерпілого, належним чином не повідомленого про дату, час і місце судового засідання;
- порушено правила підсудності;
- у матеріалах провадження відсутній журнал судового засідання або відсутній технічний носій інформації, на якому зафіксовано судове провадження в суді першої інстанції.

Неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність.

Неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність, що тягне за собою скасування або зміну судового рішення, є:

- незастосування судом закону, який підлягає застосуванню;
- застосування закону, який не підлягає застосуванню;
- неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту;
- призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідною статтею закону України про кримінальну відповідальність.

Невідповідність призначеного судом покарання ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого.

Невідповідним ступеню тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого визнається таке покарання, яке хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею закону України про кримінальну відповідальність, але за своїм видом чи розміром є явно несправедливим як через м'якість, так і через суворість.

Суд апеляційної інстанції скасовує вирок чи ухвалу суду і призначає новий розгляд у суді першої інстанції, якщо:

- 1) встановлені порушення, передбачені законодавством;
- 2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено

відвід на підставі обставин, які очевидно викликали сумнів у неупередженості судді, і заяву про його відвід визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованою;

3)судове рішення ухвалено чи підписано не тим складом суду, який здійснював судовий розгляд.

Призначаючи новий розгляд у суді першої інстанції, суд апеляційної інстанції не має права вирішувати наперед питання про доведеність чи недоведеність обвинувачення, достовірність або недостовірність доказів, переваги одних доказів над іншими, застосування судом першої інстанції того чи іншого закону України про кримінальну відповідальність та покарання. Висновки і мотиви, з яких скасовані судові рішення, є обов'язковими для суду першої інстанції при новому розгляді.

Після скасування судом апеляційної інстанції вироку або ухвали про закриття кримінального провадження чи про застосування, незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру суд першої інстанції здійснює судове провадження в іншому складі суду

При новому розгляді в суді першої інстанції допускається застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення та посилення покарання тільки за умови, якщо вирок було скасовано за апеляційною скаргою прокурора або потерпілого чи його представника у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення або посилення покарання.

При новому розгляді в суді першої інстанції питання про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру правова кваліфікація діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, як більш тяжкого допускається за умови, якщо на цій підставі було подано апеляційну скаргу прокурором чи потерпілим або його представником.

Результати розгляду справ в апеляційному провадженні

Суд апеляційної інстанції має право:

1) залишити вирок або ухвалу без змін;

- 2) змінити вирок або ухвалу;
- 3) скасувати вирок повністю чи частково та ухвалити новий вирок;
- 4) скасувати ухвалу повністю чи частково ухвалити нову ухвалу;
- 5) скасувати вирок або ухвалу і закрити кримінальне провадження;
- 6) скасувати вирок і ухвалу і призначити новий розгляд у суді першої інстанції.

За наслідками апеляційного розгляду за скаргою **на вирок суду на підставі угоди** суд апеляційної інстанції має право також скасувати вирок і направити кримінальне провадження:

- 1) до суду першої інстанції для проведення судового провадження у загальному порядку, якщо угода була укладена під час судового провадження;

- 2) до органу досудового розслідування для здійснення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була укладена під час досудового розслідування. За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на ухвали слідчого судді суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити ухвалу без змін;
- 2) скасувати ухвалу і постановити нову ухвалу.

2. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Право на касаційне оскарження, процесуальний порядок і строки касаційного оскарження. Суть, завдання та основні риси касаційного провадження. Вимоги до касаційної скарги. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.

Провадження в суді касаційної інстанції – це стадія кримінального провадження, яка являє собою врегульовану чинним кримінальним процесуальним законодавством України діяльність суду касаційної інстанції з перегляду (перевірки) за касаційними скаргами учасників кримінального провадження рішень суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному

порядку, а також судових рішень суду апеляційної інстанції, постановлених щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції.

Основними рисами касаційного перегляду судових рішень є:

1) свобода оскарження - кожний суб'єкт, якому за законом надано право подання касаційної скарги, може скористатися цим правом (ст. 425 КПК); 2) специфічність предмета оскарження – оскарженню підлягають рішення судів першої інстанції після їх перегляду судом апеляційної інстанції та рішення судів апеляційної інстанції, які постановлені ними за результатами розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції (тобто судові рішення, які набули законної сили) (ст. 424 КПК); 3) дія правила про недопустимість погіршення правового становища виправданого та засудженого (ст. 437 КПК); 4) ревізійні начала перевірки судом касаційної інстанції кримінального провадження, які полягають у тому, що суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального чи процесуального права, а також обґрунтованість їх правової оцінки обставин лише у межах касаційної скарги. Разом з тим якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення (ст. 433 КПК); 5) за результатами розгляду касаційної скарги суд касаційної інстанції може постановити лише одне із чотирьох рішень, передбачених ст. 436 КПК.

На відміну від кримінального провадження у суді першої та апеляційної інстанцій, суд касаційної інстанції обмежений у встановленні фактичних обставин справи, оскільки не наділений правом досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були досліджені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, а також не наділений правом ухвалення нового вироку

Завдання провадження в суді касаційної інстанції: 1) забезпечення реалізації права кожного на справедливий суд; 2) перевірка законності й

обґрунтованості судових рішень першої чи апеляційної інстанції, які оскаржуються; 3) виправлення помилок, допущених при застосуванні норм матеріального чи процесуального права, якщо такі мали місце, без погіршення правового становища засудженого (виправданого); 4) недопущення виконання незаконних і необґрунтованих судових рішень з метою дотримання прав і законних інтересів засудженого (виправданого), потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача, а також публічних інтересів; 5) здійснення процесуального контролю за діяльністю судів першої та апеляційної інстанцій; 6) формування судової практики для забезпечення однакового застосування закону.

**Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку.
Право на касаційне оскарження, процесуальний порядок і строки
касаційного оскарження.**

У касаційному порядку можуть бути оскаржені вирoki та ухвали про застосування або відмову у застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції, постановлені щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції.

Ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню, крім випадків, передбачених КПК. Заперечення проти інших ухвал можуть бути включені до касаційної скарги на судові рішення, ухвалені за наслідками апеляційного провадження.

Вирок суду першої інстанції на підставі угоди після його перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на такий вирок можуть бути оскаржені в касаційному порядку:

1) засудженим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вирoku без згоди засудженого на призначення

покарання; невиконання судом вимог, встановлених [частинами четвертою - сьомою статті 474](#) КПК, у тому числі не роз'яснення засудженому наслідків укладення угоди;

2) потерпілим, його представником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без згоди потерпілого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених [частинами шостою](#) чи [сьомою статті 474](#) КПК; не роз'яснення потерпілому наслідків укладення угоди;

3) прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з [частиною четвертою статті 469](#) КПК угода не може бути укладена.

Ухвала слідчого судді після її перегляду в апеляційному порядку, а також ухвала суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на таку ухвалу оскарженню в касаційному порядку не підлягають.

Учасниками касаційного провадження є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а також інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених КПК України, здійснюється судове провадження.

Межі касаційного оскарження та вичерпний перелік осіб, які наділені правом подати касаційну скаргу, передбачені у ст. 425 КПК.

До таких осіб належать: 1) засуджений, його законний представник чи захисник – у частині, що стосується інтересів засудженого; 2) виправданий, його законний представник чи захисник – у частині мотивів і підстав виправдання; 3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник

чи захисник; 4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру, – в частині, що стосується інтересів неповнолітнього; 5) законний представник чи захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру; 6) прокурор; 7) потерпілий або його законний представник чи представник – у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції; 8) цивільний позивач, його представник або законний представник – у частині, що стосується вирішення цивільного позову; 9) цивільний відповідач або його представник – у частині, що стосується вирішення цивільного позову; 10) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, – у частині, що стосується інтересів юридичної особи.

Учасники касаційного провадження, крім права подати касаційну скаргу, мають також право із дотриманням порядку та строків відмовитись від неї, змінити чи доповнити її (ст. 432 КПК); подати свої заперечення на касаційні скарги, подані іншими учасниками судового розгляду (ст. 425 КПК); та інші права та обов'язки, передбачені КПК України.

Касаційна скарга подається в письмовій формі безпосередньо до суду касаційної інстанції. Вона має бути підписаною особою, яка її подає. Якщо касаційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог КПК.

Строк для подачі касаційної скарги – протягом 3 місяців з дня проголошення судового рішення судом апеляційної інстанції, а засудженим, який тримається під вартою, – в той самий строк з дня вручення йому копії судового рішення. Якщо особа подала касаційну скаргу після закінчення строку на касаційне оскарження без клопотання про його поновлення або у поновленні строку судом касаційної інстанції відмовлено (в разі невизнання причини пропущення строку на касаційне

оскарження поважними), така касаційна скарга разом із доданими до неї матеріалами відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 429 КПК підлягає поверненню скаргникові.

Вимоги до касаційної скарги. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення.

Касаційна скарга подається в письмовій формі.

У касаційній скарзі зазначаються:

- 1) найменування суду касаційної інстанції;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає касаційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
- 3) судові рішення, що оскаржується;
- 4) обґрунтування вимог особи, яка подала касаційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення;
- 5) вимоги особи, яка подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції;
- 6) перелік матеріалів, які додаються.

Якщо особа не бажає брати участі у касаційному розгляді, вона зазначає це в касаційній скарзі.

Касаційна скарга підписується особою, яка її подає. Якщо касаційну скаргу подає захисник, представник потерпілого, до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог цього Кодексу.

До касаційної скарги додаються копії судових рішень, які оскаржуються.

До касаційної скарги додаються її копії з додатками в кількості, необхідній для надіслання сторонам кримінального провадження і учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на засудженого, який тримається під вартою.

Залишення касаційної скарги без руху або її повернення:

Суд касаційної інстанції, встановивши, що касаційну скаргу подано без додержання вимог, передбачених [статтею 427](#) КПК, постановляє ухвалу про залишення касаційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки касаційної скарги і встановлюється строк, необхідний для їх усунення, що не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала касаційну скаргу.

Копія ухвали про залишення касаційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу.

Якщо особа усунула недоліки касаційної скарги у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до суду касаційної інстанції. Протягом п'яти днів після усунення недоліків касаційної скарги чи закінчення строку, встановленого для усунення недоліків касаційної скарги, суд касаційної інстанції вирішує питання про відкриття касаційного провадження.

Касаційна скарга повертається, якщо:

- 1) особа не усунула недоліки касаційної скарги, яку залишено без руху, в установлений строк;
- 2) її подала особа, яка не має права подавати касаційну скаргу;
- 3) вона подана після закінчення строку касаційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд касаційної інстанції за заявою такої особи не знайшов підстав для його поновлення.

Копія ухвали про повернення касаційної скарги невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу, разом з касаційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

Залишення касаційної скарги без руху або її повернення не позбавляє права повторного звернення до суду касаційної інстанції в порядку, передбаченому цим Кодексом, у межах строку на касаційне оскарження.

Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд.

Суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги. Суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого, виправданого чи особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

Касаційний розгляд:

Касаційний розгляд здійснюється згідно з правилами розгляду в суді апеляційної інстанції з урахуванням особливостей, передбачених главою 32 КПК України.

Після виконання дій, передбачених [статтями 342-345](#) КПК, і вирішення клопотань учасників судового провадження суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст судових рішень, що оскаржуються, касаційної скарги та заперечень на неї.

Сторони кримінального провадження та інші учасники судового провадження висловлюють свої доводи. Першою висловлює доводи особа, яка подала касаційну скаргу. Якщо касаційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першими висловлюють доводи учасники судового провадження зі сторони захисту. За ними висловлюють доводи інші учасники судового провадження. Суд має право обмежити тривалість висловлення доводів, встановивши для всіх учасників судового провадження

однаковий проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце касаційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судовому засіданні не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду касаційної інстанції є обов'язковою, касаційний розгляд відкладається.

Після закінчення касаційного розгляду колегія суддів виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.

Суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження протягом 5 днів з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги або відмови у відкритті касаційного провадження. Протягом десяти днів після відкриття касаційного провадження суддя – доповідач без виклику сторін кримінального провадження: 1) надсилає копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу; 2) витребує матеріали кримінального провадження; 3) вирішує заявлені клопотання; 4) вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються; 5) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду.

Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги:

Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:

- 1) залишити судові рішення без зміни, а касаційну скаргу - без

задоволення;

2) скасувати судові рішення і призначити новий розгляд у суді першої чи апеляційної інстанції;

3) скасувати судові рішення і закрити кримінальне провадження;

4) змінити судові рішення.

Недопустимість погіршення правового становища виправданого та засудженого:

Суд касаційної інстанції не має права застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання.

Обвинувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжке кримінальне правопорушення чи суворіше покарання або в інший спосіб погіршити становище засудженого лише у разі, якщо з цих підстав касаційну скаргу подав прокурор, потерпілий чи його представник.

Виправдувальний вирок, ухвалений судом першої чи апеляційної інстанції, ухвалу суду апеляційної інстанції щодо вироку суду першої інстанції може бути скасовано не інакше як на підставі касаційної скарги прокурора, потерпілого чи його представника, а також на підставі касаційної скарги виправданого з мотивів його виправдання.

Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції.

Підставами для скасування або зміни судових рішень при розгляді справи в суді касаційної інстанції відповідно до ст. 438 КПК є:

- 1) істотне порушення вимог кримінального процесуального закону;
- 2) неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність;
- 3) невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого.

Суд касаційної інстанції не вправі скасувати виправдувальний вирок, ухвалу про відмову у застосуванні примусових заходів медичного або

виховного характеру, ухвалу про закриття кримінального провадження лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого або особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Допущення судом першої чи апеляційної інстанції істотних порушень прав обвинуваченого або особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (наприклад, судове провадження проведене за відсутності захисника, хоча обвинувачений заявляв клопотання про його призначення (участь), або за відсутності обвинуваченого), не можуть бути підставою для скасування судом касаційної інстанції виправдувального вироку, ухвали про відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру, ухвали про закриття кримінального провадження (крім випадку, якщо ухвала про закриття кримінального провадження була постановлена у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності за наявності її заперечень проти цього).

Підстави та порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної або Великої Палати Верховного Суду.

Відповідно до ст. 434-1 КПК України «Підстави для передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної або Великої Палати Верховного Суду», суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає таке кримінальне провадження на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї палати або у складі такої палати. Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні

Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи іншої об'єднаної палати.

Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія суддів (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

Суд, який розглядає кримінальне провадження в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати таке кримінальне провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується більшістю від складу, що його розглядає.

Питання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції.

Про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду суд постановляє ухвалу з викладенням мотивів необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у рішенні, визначеному ч.ч. 1,4 ст. 434-1 КПК України, або із обґрунтуванням підстав, визначених ч. 5 ст. 434-1 КПК України.

Суддя, не згодний з рішенням про передачу (відмову у передачі) кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду, письмово викладає свою окрему думку в ухвалі про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати або в постанові, прийнятій за результатами касаційного розгляду.

Якщо Велика Палата Верховного Суду дійде висновку про відсутність підстав для передачі кримінального провадження на її розгляд, таке кримінальне провадження повертається відповідній колегії (палаті, об'єднаній палаті) для подальшого розгляду, про що постановляється ухвала. Кримінальне провадження, повернуте на розгляд колегії (палати, об'єднаної палати) не може бути передано повторно на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

Після передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду визначений у ньому суддя доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців Науково консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий Верховним Судом.

Судові рішення суду касаційної інстанції.

Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги по суті ухвалює судові рішення у формі постанов.

Процедурні питання, пов'язані з рухом кримінального провадження, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду кримінального провадження, оголошення перерви, зупинення кримінального провадження, а також в інших випадках, передбачених КПК України, вирішуються судом касаційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному КПК для постановлення ухвал суду першої інстанції з урахуванням особливостей, передбачених [главою 32](#) КПК.

Постанова або ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав кримінальне провадження, якщо інше не передбачено КПК України.

Судові рішення суду касаційної інстанції ухвалюються, проголошуються, видаються, роз'яснюються або надсилаються учасникам судового провадження в порядку, передбаченому [ст.ст. 368–380](#) КПК України.

Постанова суду касаційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

дати і місця її прийняття;
найменування суду касаційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;
найменування (номера) кримінального провадження;
прізвища, ім'я і по батькові обвинуваченого, засудженого, року, місяця і дня його народження, місця народження і місця проживання;
закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюється (обвинувачується) особа;
імен (найменувань) учасників судового провадження;

2) мотивувальної частини із зазначенням:

короткого змісту вимог касаційної скарги та оскаржених судових рішень;
узагальнених доводів особи, яка подала касаційну скаргу;

узагальненого викладу позиції інших учасників судового провадження;
встановлених судами першої та апеляційної інстанцій обставин;
мотивів, з яких виходив суд касаційної інстанції при прийнятті постанови, і
положення закону, яким він керувався;

3) резолютивної частини із зазначенням:

висновку суду касаційної інстанції по суті вимог касаційної скарги;
розподілу процесуальних витрат;
строку і порядку набрання постановою законної сили.

При залишенні касаційної скарги без задоволення в постанові зазначається, якими нормами права спростовуються її доводи.

При скасуванні або зміні судових рішень в постанові має бути зазначено, які статті закону порушено та в чому саме полягають ці порушення.

У постанові палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду має міститися висновок про те, як саме повинна застосовуватися норма права, із застосуванням якої не погодилася колегія суддів або палата, об'єднана палата, що передала справу відповідно на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду.

Постанова Верховного Суду є остаточною і оскарженню не підлягає.

3. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та вимоги до неї. Порядок та строки подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами. Глава 34 Провадження за нововиявленими або виключними обставинами КПК України (ст.ст. 459-467).

Нововиявленими або виключними є обставини, які встановлені розслідуванням або вироком суду, що набрав законної сили і викладені у

заяві учасників процесу юридичні факти, які знаходяться в органічному зв'язку з елементами предмету доказування у кримінальній справі і спростовують їх через попередню невідомість та істотність висновків, що містяться у вирoku, ухвалі, як такі, що не відповідають об'єктивній дійсності.

Нововиявленими обставинами визнаються:

1) штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок;

2) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вирoku чи постановлення ухвали, що належить переглянути;

3) інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вирoku чи ухвали, що належить переглянути.

Виключними обставинами визнаються:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;

3) встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судові рішення.

Обставини, передбачені п. 3 ч. 3 ст. 459 КПК України, повинні бути встановлені вирком суду, що набрав законної сили.

Обставини, що стосуються зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, у разі неможливості ухвалення вирoku можуть бути підтверджені постановою або ухвалою про

закриття кримінального провадження, ухвалою про застосування примусових заходів медичного характеру.

Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та інші нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається.

Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та вимоги до неї.

Учасники судового провадження мають право подати заяву про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили (ст. 460 КПК).

Суб'єктами, які мають право на звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, є не усі учасники кримінального процесу, а тільки ті, що брали участь у розгляді справи, рішення по якій оскаржується.

Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами:

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами **подається в письмовій формі**.

У заяві про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами зазначаються:

- 1) найменування суду, до якого подається заява про перегляд;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає заяву, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;
- 3) судові рішення, про перегляд якого за нововиявленими або виключними обставинами подається заява;
- 4) обставини, що могли вплинути на судові рішення, але не були відомі та не могли бути відомі суду та особі, яка звертається із заявою, під час судового розгляду;

5) обґрунтування з посиланням на обставини, що підтверджують наявність нововиявлених або виключних обставин, та зміст вимог особи, яка подає заяву, до суду;

5⁻¹) клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, в органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи, якщо її немає у розпорядженні особи, яка подала заяву, - у разі подання заяви про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої ст. 459 КПК України;

5⁻²) клопотання про поновлення строку подання заяви;

6) перелік документів та інших матеріалів, які додаються.

Заява підписується особою, яка її подає. Якщо заяву подає захисник, представник потерпілого, то до неї додаються оформлені належним чином документи, що підтверджують його повноваження відповідно до вимог КПК України.

До заяви додаються копії заяви в кількості, необхідній для їх надіслання сторонам кримінального провадження та іншим учасникам судового провадження. Ця вимога не поширюється на особу, яка тримається під вартою.

Особа, яка подає заяву, має право додати до неї документи або копії документів, які мають значення для кримінального провадження і не були відомі на час ухвалення судового рішення.

Порядок та строки подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин, крім випадку, передбаченого ч. 3 ст. 463 КПК України, зокрема, заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи

судом подається до Верховного Суду для її розгляду у складі Великої Палати.

Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі вчинення суддею злочину, внаслідок якого ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подається до суду тієї інстанції, суддею якого він був.

Строк звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами:

Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами **може бути подано протягом трьох місяців** після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини.

Перегляд за нововиявленими обставинами виправдувального вироку допускається лише протягом передбачених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

За наявності обставин, які підтверджують вчинення особою більш тяжкого кримінального правопорушення, ніж те, за яке вона була засуджена, судові рішення може бути переглянуто за нововиявленими обставинами протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за більш тяжке кримінальне правопорушення.

За наявності обставин, які підтверджують **невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення**, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами **строками не обмежено**.

Заяву про перегляд судового рішення за виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави, визначеної пунктом 1 частини третьої статті 459 КПК, – **протягом тридцяти днів** із дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

2) з підстави, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 459 КПК, – особою, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою

установою, юрисдикція якої визнана Україною, **не пізніше тридцяти днів із дня**, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;

3) з підстави, передбаченої пунктом 3 частини третьої статті 459 КПК, – протягом тридцяти днів із дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили. У разі неможливості ухвалення вироку суду заяву може бути подано **протягом тридцяти днів** із дня встановлення відповідною ухвалою або постановою суду обставин, передбачених пунктом 3 частини третьої статті 459 КПК.

Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом протягом двох місяців з дня її надходження згідно з правилами, передбаченими КПК України для кримінального провадження в суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд.

Учасники судового провадження повідомляються про дату, час та місце розгляду заяви. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви і перегляду судового рішення.

Суд своєю ухвалою має право зупинити виконання судового рішення, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, до закінчення перегляду.

Суд має право не досліджувати докази щодо обставин, що встановлені в судовому рішенні, яке переглядається за нововиявленими або виключними обставинами, якщо вони не оспорюються.

Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Суд має право скасувати вирок чи ухвалу і ухвалити новий вирок чи постановити ухвалу або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами без задоволення. При ухваленні нового судового рішення суд користується повноваженнями суду

відповідної інстанції.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції.

Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому КПК України для оскарження судових рішень суду відповідної інстанції. З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цьому кримінальному провадженні.